

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Czesław Siekierski

Warszawa, 18 kwietnia 2025 r.
znak sprawy: DOS.zs.058.11.2025

Pan Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

Dotyczy: interpelacji nr 8732 pana Jarosława Sachajki – Posła na Sejm RP – w sprawie fali samobójstw na polskiej wsi

Szanowny Panie Marszałku,

kwestia zdrowia psychicznego rolników i mieszkańców obszarów wiejskich jest ważna dla zapewnienia trwałości i żywotności gospodarstw rolnych. Pełniąc istotną rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa żywnościowego, rolnicy nieustannie zmagają się z takimi wyzwaniami jak: zmienne warunki pogodowe, wahania rynkowe i regulacyjne, zwiększone koszty produkcji, izolacja społeczna czy ciężka praca fizyczna. Stanowi to przyczynę nieustającego stresu, może prowadzić do depresji, a nawet samobójstw.

Istnieje zatem potrzeba wsparcia w kwestii zdrowia psychicznego rolników i mieszkańców obszarów wiejskich, dlatego podejmujemy adekwatne działania w tym obszarze. Poniżej przedstawiam odpowiedź na pytania zawarte w interpelacji, przygotowane w porozumieniu z ministrem zdrowia, ministrem spraw wewnętrznych i administracji oraz Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

1. Czy Ministerstwo Rolnictwa posiada aktualne dane dotyczące liczby samobójstw wśród rolników w Polsce i czy są prowadzone analizy przyczyn tego zjawiska?

Dane o zamachach samobójczych są zbierane przez Komendę Główną Policji (KGP) oraz Główny Urząd Statystyczny (GUS). GUS zbiera dane na temat samobójstw na podstawie kart

zgonów¹, natomiast KGP – na podstawie danych wprowadzonych do Krajowego Systemu Informacyjnego Policji (KSIP) za pośrednictwem formularzy KSIP 10 – „Rejestracja zgłoszenia zamachu samobójczego” bezpośrednio po wydarzeniu w momencie ustalenia, że doszło do zamachu samobójczego². Na podstawie danych KGP w roku 2024 samobójstwa dokonało 123 rolników z łącznej liczby 4845 zamachów samobójczych i jest to najniższy wskaźnik od roku 2017 (204), i stanowi 2,5% ogółu zgonów w wyniku samobójstwa.

Według informacji przekazanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, najczęstszym powodem zamachów samobójczych wśród rolników jest choroba psychiczna lub zaburzenia psychiczne oraz nieporozumienie rodzinne bądź przemoc w rodzinie, przy czym w większości incydentów powód ten nie został ustalony (w 2020 r. – 137 nieustalonych zdarzeń, w 2021 r. – 104, w 2022 r. – 106, w 2023 r. – 95, w 2024 r. – 87).

2. Jakie działania podejmuje rząd, aby przeciwdziałać kryzysowi psychicznemu w środowisku rolniczym?

Ministerstwo Zdrowia

W wyniku prac Ministerstwa Zdrowia z funkcjonującym Zespołem roboczym ds. prewencji samobójstw i depresji przy Radzie do spraw Zdrowia Publicznego ujęto w Narodowym Programie Zdrowia (NPZ) na lata 2021-2025³ łącznie do realizacji 10 zadań mających na celu zapobieganie zachowaniom samobójczym. Dla spójności realizacji ww. zadań, wyodrębniony został koordynator, tj. Instytut Psychiatrii i Neurologii oraz powstało Biuro ds. Zapobiegania Zachowaniom Samobójczym.

W odniesieniu do kwestii przeciwdziałania kryzysowi psychicznemu w środowisku rolniczym i zapewnienia dostępu do pomocy psychiatrycznej na terenach wiejskich, w ramach NPZ funkcjonuje Centrum wsparcia dla osób dorosłych w kryzysie psychicznym, oferujące całodobową pomoc osobom w kryzysie, zarówno przez rozmowę telefoniczną pod numerem 800 70 22 22, jak i chat, w tym dyżury specjalistów, tj.: psychiatry, prawnika, pracownika socjalnego, terapeuty uzależnień, asystenta zdrowienia, seksuologa. Realizatorem zadania jest Fundacja ITAKA.

W mediach przekazywane są także informacje dotyczące możliwości korzystania z pomocy psychologicznej (materiały na temat zapobiegania samobójstwom, w tym ramka pomocowa dostępna pod linkiem: <https://zapobiegajmysamobojstwom.pl/biblioteka/>).

Działania te mają na celu zwiększenie wiedzy na temat dostępnych form pomocy.

W ramach przeciwdziałania zjawisku stygmatyzacji, na zlecenie Ministerstwa Zdrowia, realizowana jest od 2022 r. przez Fabrykę Komunikacji Społecznej kampania edukacyjno-

¹ <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/metadane/metyka/3840>

² <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/zamachy-samobojcze>

³ <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2021/pozycja/642>

informacyjna pt.: „Zobacz człowieka”, której celem jest przeciwdziałanie stygmatyzacji i autostygmatyzacji osób doświadczających zaburzeń i chorób psychicznych. Kampania skierowana jest do społeczeństwa, a przede wszystkim młodzieży i młodych dorosłych w wieku 16-30 lat, a także mężczyzn w wieku 30-45 lat, ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących mniejsze miejscowości – poniżej 5 tys. mieszkańców. Więcej informacji na temat kampanii można znaleźć na stronie internetowej: www.zobaczczlowieka.pl.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Do podstawowych zadań służb mundurowych, oprócz zapewnienia porządku publicznego oraz bezpieczeństwa obywateli, należy przede wszystkim ochrona ich zdrowia i życia. Szczególną sytuacją we wskazanym kontekście jest interwencja wobec osoby manifestującej zachowania samobójcze. W celu wzmocnienia kompetencji przedstawicieli służb mundurowych w zakresie, m.in., podejmowania interwencji wobec osób przejawiających zachowania samobójcze, zostały opracowane „Standardy postępowania dla służb mundurowych dotyczące kontaktu z osobami w kryzysie samobójczym, po próbie samobójczej i w żałobie po śmierci samobójczej”. Opracowanie ma na celu ułatwić służbom mundurowym podjęcie skutecznych działań w sytuacji bezpośredniego kontaktu z osobą podejmującą próbę samobójczą. Stanowi jednocześnie podpowiedź, czego należy unikać i jak postępować z osobą w kryzysie suicydalnym, podaje propozycje możliwych działań oraz porządkuje podstawową wiedzę z obszaru zachowań suicydalnych.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (dalej: Kasa lub KRUS), zgodnie z ustawą o ubezpieczaniu społecznym rolników, od początku swej działalności prowadzi różnorodne działania prewencyjne na rzecz zmniejszenia liczby wypadków i chorób zawodowych rolników. Kasa od 30 lat popularyzuje wśród ubezpieczonych i ich rodzin „Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym” - rekomendacje dotyczące wyposażenia gospodarstwa, zabezpieczeń pracujących w nim osób oraz sposobów wykonywania czynności związanych z działalnością rolniczą, stosowanie których zmniejsza ryzyko wypadków przy pracy rolniczej i rolniczych chorób zawodowych. Dokument został opracowany we współpracy z ministrami właściwymi do spraw rozwoju wsi, zdrowia, rodziny i polityki społecznej. Po latach działalności edukacyjnej skoncentrowanej przede wszystkim na minimalizowaniu ryzyka wypadków i chorób zawodowych rolników, do których dochodziło z powodu przyczyn technicznych i organizacyjnych, w roku 2020 do wspomnianego opracowania dodano również zalecenia dotyczące stanu psychofizycznego rolnika oraz organizacji pracy w gospodarstwie. Od momentu rozpoczęcia przez Kasę działalności prewencyjnej liczba zgłaszanych wypadków spadła

o ponad 80%, wskaźnik wypadkowości z 24,6 do 7,8 wypadków na 1000 ubezpieczonych, a liczba wypadków śmiertelnych w tym czasie spadła z 286 do 38. Dzięki skutecznym działaniom w znacznym stopniu ograniczona została wypadkowość, co nie bez wpływu pozostaje również na zdrowie psychiczne rolników.

Ze statystyk i opinii pracowników KRUS wynika, że poza przyczynami technicznymi i organizacyjnymi, istotny wpływ na ryzyko wypadków przy pracy rolniczej ma stan psychofizyczny osoby przystępującej do pracy, a kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa i efektywności pracy rolników ma dobrostan człowieka. Od kilku lat podczas działań prewencyjnych informowano beneficjentów Kasy o tym, jak tzw. czynnik ludzki wpływa na bezpieczeństwo pracy. W marcu br. inaugurowano kolejną kampanię prewencyjną „Dobrostan Rolnika”, której celem jest popularyzowanie sposobów dbania o szeroko rozumiane zdrowie, profilaktykę chorób cywilizacyjnych i wspieranie rolników w podejmowaniu prozdrowotnych działań. Fundamentem kampanii jest definicja zdrowia Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), która określa je jako stan pełnego fizycznego, umysłowego i społecznego dobrostanu. Rozpowszechnianie tych informacji ma na celu zwrócenie uwagi rolników na wpływ dobrostanu na zdrowie i życie oraz zapoznanie z programami profilaktycznymi i działaniami Ministerstwa Zdrowia i Narodowego Funduszu Zdrowia, z którym Kasa podpisała list intencyjny. W jego treści KRUS i NFZ wyraziły wolę współpracy w zakresie współdziałania na rzecz poprawy stanu zdrowia mieszkańców terenów wiejskich. W ramach tej kooperacji w roku 2024 przeprowadzono, m.in., szkolenia, konkursy, wspólne stoiska informacyjno-prewencyjne, pomiary parametrów zdrowotnych. Udział w tych aktywnościach wzięło ponad 24 tys. rolników oraz ponad 2 tys. dzieci i młodzieży.

Jednym z działań kampanijnych będzie dystrybucja wśród ubezpieczonych w Kasie i mieszkańców terenów wiejskich materiałów zawierających treści związane z kampanią „Dobrostan Rolnika”. Obecnie rozpowszechniane są plakaty i ulotki na temat depresji (wskazanie wagi problemu i informacja na temat form pomocy).

- 3. Czy planowane jest stworzenie specjalnego programu wsparcia psychologicznego dla rolników, obejmującego infolinię, szkolenia i ułatwiony dostęp do specjalistów?**
- 4. Czy rząd zamierza poprawić dostęp do pomocy psychiatrycznej na terenach wiejskich, gdzie brakuje specjalistycznych placówek?**

Ministerstwo Zdrowia

Zakres międzysektorowych działań oraz zalecanych rozwiązań organizacyjnych w systemie ochrony zdrowia psychicznego został wskazany w ramach Narodowego Programu

Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030 przyjętego rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030 (Dz. U. z 2023 r. poz. 2480).

Priorytetem jest rozwój idei psychiatrii środowiskowej i kompleksowej opieki w centrach zdrowia psychicznego, których funkcjonuje obecnie w Polsce 117, a działaniem obejmują ok. 51% populacji powyżej 18. roku życia. Docelowo takie centra mają funkcjonować w całym kraju. Obecnie trwają prace legislacyjne w związku z wypracowaniem sposobu organizacji i finansowania Centrów Zdrowia Psychicznego.

Ponadto 30 października 2024 r. w Ministerstwie Zdrowia został złożony wniosek w sprawie realizacji projektu finansowanego z Funduszy Europejskich na Infrastrukturę Klimat Środowisko pn.: „Wsparcie infrastrukturalne Centrów Zdrowia Psychicznego dla dorosłych oraz ośrodków / zespołów środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej (I poziom referencyjny)”. W ramach projektu przewiduje się wsparcie dla 317 ośrodków I poziomu (granty będzie mogło uzyskać prawie 65% wszystkich działających w Polsce ośrodków) oraz wsparcie 100 Centrów Zdrowia Psychicznego (grant będzie mogło uzyskać 85% wszystkich działających w Polsce centrów). Powołany został Zespół ds. zmian systemowych w centrach zdrowia psychicznego, którego zadaniem jest uregulowanie funkcjonowania opieki psychiatrycznej w Polsce.

W sumie na inwestycje w psychiatrię przeznaczone zostaną 4 200 000 000 zł (cztery miliardy dwieście milionów zł).

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Obecnie trwają prace zmierzające do określenia propozycji kierunków tematycznych w ramach Planu Operacyjnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ (KSOW+) na rok 2026. Ze względu na zgłaszane do ministerstwa sygnały tematyka zdrowia psychicznego rolników i mieszkańców obszarów wiejskich, w tym młodzieży z obszarów wiejskich, zostanie ujęta w jednym z proponowanych kierunków tematycznych KSOW+. Jednostki wsparcia sieci będą zachęcane do przyjrzenia się sytuacji związanej z potrzebą wsparcia zdrowia psychicznego rolników i mieszkańców obszarów wiejskich, w tym do zaplanowania i realizacji operacji stanowiących adekwatną odpowiedź na ww. potrzebę.

5. Czy Ministerstwo Rolnictwa rozważa wdrożenie instrumentów wsparcia finansowego dla gospodarstw dotkniętych kryzysem zadłużenia, które jest jedną z kluczowych przyczyn samobójstw.

Ministerstwo Rolnictwa dysponuje następującymi instrumentami wsparcia finansowego dla gospodarstw dotkniętych kryzysem zadłużenia.

1) Restrukturyzacja zadłużonych podmiotów prowadzących gospodarstwo rolne

Zgodnie z ustawą z dnia 9 listopada 2018 o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne⁴ podmioty prowadzące gospodarstwo rolne, które są zadłużone i jednocześnie nie znajdują się w stanie likwidacji lub upadłości lub wobec których nie toczy się postępowanie restrukturyzacyjne na podstawie ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne⁵, mogą ubiegać się o przejęcie długu.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR) może przejąć dług podmiotu prowadzącego gospodarstwo rolne w wypadku, gdy przedmiotem przejęcia jest dług o charakterze pieniężnym powstały w związku z prowadzeniem działalności rolniczej, a jego wysokość nie przekracza wartości nieruchomości pomniejszonej o wysokość sumy hipoteki ustanowionej na tej nieruchomości.

2) Fundusz Ochrony Rolnictwa (Fundusz) - ustawa z dnia 9 maja 2023 r. o Funduszu Ochrony Rolnictwa⁶ (uFOR).

Celem zasadniczym Funduszu jest stworzenie możliwości prawnych gwarantujących producentom rolnym rekompensatę z tytułu utraty przychodów z prowadzonej przez nich działalności rolniczej w przypadku upadłości nabywców produktów rolnych.

Fundusz stanowi wyodrębniony rachunek bankowy, którym dysponuje KOWR.

Dochody Funduszu stanowią:

- wpłaty na Fundusz dokonywane przez podmioty skupujące,
- odsetki od środków lokowanych w formie depozytu u ministra właściwego ds. finansów publicznych,
- środki finansowe odzyskane przez KOWR w wyniku prowadzonych postępowań upadłościowych od podmiotów skupujących, które stały się niewypłacalne, na rzecz Funduszu z tytułu roszczeń po wypłacie producentom rolnym rekompensat.

Rekompensaty ze środków finansowych Funduszu są przyznawane i wypłacane producentowi rolnemu lub grupie, który/-a nie otrzymał/-a zapłaty za produkty rolne zbyte podmiotowi skupującemu (podmiotowi prowadzącemu skup, przechowywanie, obróbkę lub przetwórstwo produktów rolnych), który stał się niewypłacalny – art. 10 ust. 1 uFOR.

3) Pomoc producentom rolnym, którzy mają trudności ze spłatą czynnych kredytów z dopłatami Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)

Producenci rolni, którzy mają trudności ze spłatą czynnych kredytów z ARiMR do oprocentowania, mogą ubiegać się w banku o:

⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 33.

⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 1428.

⁶ Dz. U. z 2025 r. poz. 308.

- a) zastosowanie prolongaty spłaty rat kapitału i odsetek, o ile określony w umowie kredytu termin ich spłaty jeszcze nie minął,
- b) wydłużenie okresu kredytowania poza przewidziany w umowie kredytu, o ile określony w umowie kredytu okres kredytowania jeszcze nie minął,
- c) zmianę kierunku produkcji na inny określony w zasadach udzielania kredytów.

Zasady udzielania kredytów przewidują również, że w przypadku zaprzestania przez kredytobiorcę prowadzenia działalności lub spłaty kredytu i odsetek z przyczyn od niego niezależnych, umożliwiają bankowi, po dokonaniu stosownej analizy i deklaracji kredytobiorcy o wznowieniu działalności lub spłaty kredytu, uznanie tego zaprzestania za czasowe. W takim przypadku, w okresie ww. zaprzestania, dopłaty do oprocentowania kredytu nie są stosowane. Po wznowieniu przez kredytobiorcę działalności lub spłaty kredytu i odsetek dopłaty ponownie są stosowane od dnia tego wznowienia.

Ponadto w przypadku problemów ze spłatą zobowiązań kredytowych istnieje możliwość ubiegania się o restrukturyzację zadłużenia na podstawie ogólnie obowiązujących przepisów ustawy Prawo restrukturyzacyjne.

Z wyrazami szacunku

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Czesław Siekierski

/podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów